

Homonyikné Bertha Laura

Az agresszivitás és az agresszió csökkentése

Rehabilitációs programok az antiszociális, bűnelkövető fiatalok körében*

A gyermek- és fiatalkorúak agresszivitása az utóbbi évtizedekben külföldön és hazánkban egyaránt megnövekedett. A média az erőszakot középpontba állítja, és túlzó, fokozott részletességgel, szenzációként közvetíti.

Hazánkban évente 12000 fiatalkori bűncselekmény kapcsán (a gyermekkorúként elkövetett deliktumok nélkül), 7-8000 bírói ítéletet követően, közel ezer javítandó fiatal esetében születik fogház, illetve börtönbüntetés ítélet (letölthetik a tököli, pécsi, kecskeméti vagy szirmabesenyői fiatalkorúak bv. intézeteiben). Emellett 2-300 antiszociális fiatal kerül a négy javító-nevelőintézetünk – Debrecen, Aszód, Budapest (Szőlő utca), Rákospalota – egyikébe. Bár az 1995. év (lásd: XLI. tv.) fordulatot hozott az antiszociális fiatalok javító-nevelése és kezelése tekintetében, ám hazai viszonylataink még mindig elmaradnak az európai törekvésektől.

Ma Magyarországon közel félezer fiatalkorú fogvatartott tölti börtönbüntetését vagy várja előzetes letartóztatásban ítéletét. Többségük életében az agresszivitás kulcsélmény, amely deliktumhoz és áldozattá váláshoz egyaránt vezetett. Egyikük sem született agresszív bűnözőnek.

A bio-pszicho-szociális ártalmak ronthatják a gyermeki fejlődési potenciált:

- Bio-, azaz biológiai ártalmak (genetika, szülés, hormon-problémák, fertőzések, epilepszia)
- Pszicho-, azaz pszichológiai ártalmak (hospitalizáció, traumák, súlyos kötődési zavar, fejlődési elakadás, mentális retardáció, kognitív- és viselkedési diszfunkciók)
- Szocio-, azaz a szocializációból fakadó és a szociális környezetből eredő ártalmak (a családi miliő zavara, bántalmazás, hátrányos helyzetbe szorítottság és kilátástalanság)

Az elégtelen szociális háló, a tehetetlen iskola és szülők, a hányatottság, csavargás, a csábító fogyasztás és az elérhetetlen javak közötti diszkrepancia, az agresszív helyzetmegoldások átélése és elsajátítása (azonosulás az agresszonnal) – mind további kriminalizáló tényező lehet.

* A 15. Kriminálexpó büntetés-végrehajtási szekcióján 2006. november 28-án elhangzott előadás szerkesztett változata.

**Az értékek alakulása, a morális fejlődés helye
a normál személyiségfejlődésben**

MASLOW: Szükséglet-hierarchia

V. ÖNMEGVALÓSÍTÁS

alkotás, tudás, hasznosság érzése

IV. Megbecsülés szükséglete

kompetencia, büszkeség, énkép

III. Társadalmi szükségletek

valakihez tartozás, tisztelet,
megértés, elfogadás

II. Biztonság

védettség, állandóság, szeretet

I. Fiziológiai szükségletek

élelem, lakhatás, munka

**ERIKSON: A személyiségfejlődés
8 szakasza – a születéstől a halálig**

8. **Én-integritás** vs. kétségbeesés

7. **Alkotóképesség** vs. stagnálás

6. **Intimitás** vs. izoláció

5. **Identitás** vs. szerepdiffúzió

4. **Teljesítmény** (iskola) vs. csök-
kentértékűség

3. **Kezdeményezés** vs. bűntudat

2. **Autonómia** vs. szégyen, kétely

1. **Bizalom** vs. bizalmatlanság

Az elsődleges szocializációt biztosító család (a maga értékeivel, nevelési módsze-
reivel, differenciáltságával, szociális és társadalmi helyzetével, elfogadottságával, elői-
téleteivel) alapozza meg a felnövekvő fiatal attitűdjait, viselkedését és reakció-módjait,
tanult tehetetlenségét vagy agresszivitását.

Az eriksoni rendszer ötödik fázisában (Identitás v. szerepdiffúzió), a serdülőkorra
tehető azonosulás és önazonosság-keresés időszakában a megelőző életszakasz gyer-
mekkori traumái, lezáratlan, megoldatlan konfliktusai „elemi erővel” törnek föl és is-
métlődnek meg, szinte elárasztják a fiatalt. Ha ebben az elárasztottságban – marginali-
zálódásban – nem kap adekvát segítséget, a devianciák (alkohol, drog, öngyilkosság,
pszichózis, bűnözés) felé fordulása nagy valószínűséggel bekövetkezik.

Hogyan lehet az, hogy míg fiataljaink többsége rövidebb-hosszabb idő alatt sikerrel
oldja meg ezen életszakasza nehézségeit, és alkalmazkodni képes a felnőtt társadalom
elvárásaihoz: azaz felkészül a párválasztás–intimitás–családalapítás, valamint a
hivatásválasztás–alkotás, a sikeres pályakezdés követelményeihez, és boldogságot, si-
kert, hatékonyságot él át – addig évente több ezernyi ifjú deliktumokba „keveredik”, ér-
ték nélkülivé, sivárrá és opponálóvá válik?

Az „ép”serdülő és az „elég jó” anya

Winnicott gyermekorvos, pszichoterapeuta szerint az alkalmazkodni képes, haté-
kony fiatal felneveléséhez szükség van egy „elég jó” – a saját önmegvalósítása mellett
a gyermek szükségleteire figyelő, inspiráló, de nem maximalista – anyára (és persze
apára is!). Hiszen csak meleg-támogató érzelmi miliőben, határozott és következetes
nevelésben alakul ki fiataljainkban az idő-perspektíva (azaz a folytonosság érzete), a
szabálytudat és szabálykövetés, a magabiztosság, az igazságos világba vetett hit, a fo-

gékonyág a szerepkísérletezésre (egyediség), valamint a motiváltság és a teljesítőképesség (tanulás, munkára alkalmasság).

A kísérletezési időszak végére kialakul az identitás (az önazonosság érzése), a nemi polarizáció-intimitás (heteroszexualitás), az autoritás (vezetés-hatalom) kellő differenciálása, a felelősség felvállalása és az önkontroll. Az ép serdülő és fiatal személyiségjellemzői között találjuk a nyitottságot a tanulásra, kutatásra, a világ dolgaira (openess), az optimizmust és bizakodást, a megküzdési készséget (coping), valamint az egészségmegőrző viselkedésre törekvést.

„Minden kegyetlenség a gyengeségből fakad” (Seneca)

A családon belüli hányatottság, erőszak, abúzus, elhanyagolás, bántalmazottság (mely oly gyakran fordul elő az antiszociális fiatalok előéletében), az elvárt szocializáció és a normál személyiségfejlődés ellen hat, s a korai iskolaelhagyók bűnözői körében a büntetés mellett minden esetben kezelésre, korrekciós nevelésre, személyiségfejllesztésre van szükség.

A börtönbe kerülő fiatalok jellemzői

Alacsony intellektus (mentális retardáció) vagy ép intellektus mellett gyenge szociális készségek, felelősség-hárítás, legtöbbször pszichopatizálódott, krimen személyiségfejlődés. Bizalomvesztés, csalódások a társas létben, egocentráltság (énesség), a tolerancia hiánya. Függőség és leválás ambivalenciája, az autoritás morális hitelének elvesztése, oppozíció. A szükséges szociális moratórium hiánya, az értékek, szabályok semmibevétele, öntörvényűség.

Impulzivitás, robbanékonyág (acting out), felelőtlenség, sodorhatóság, mások hibáztatása. Saját elvárásaik (énképük) és a tényleges teljesítményük (realitás) közötti óriási szakadék (diszkrepancia) – és az emiatt érzett tehetetlenség, beszorítottság, düh, harag. A privát szférába visszavonulás gátoltsága és a szexuális feszültségek frusztráltsága. Kielezett kortárs-rivalizálás és meghiúsult, gátolt dominancia- és versengési törekvések. Gátolt (vagy büntetett) az agresszió-kielés (autoritás, totalitás).

A prizonizáció, a börtönártalmak

A börtön-helyzet (**totalitás**) és a börtön-ártalmak (**deprivációk**), azaz a megfosztottságok (a szabadságtól, kényelemtől, autonómiától, biztonságtól és a heteroszexuális kapcsolatoktól) negatív hatást gyakorolnak a fogvatartottak önbecsülésére, csökken az önértékelésük, nő a szorongásuk és a depresszió szintje, s ezzel az énképük is negatívabbá válik. Így erősödhet a bűnöző-identitás. Az agresszivitás a totális intézetekben vagy kifelé tör (acting out), illetve irányul (rendkívüli események), vagy örvényszerű dinamikában befelé hat, és szuicid- veszélyeztetettség alakulhat ki. Kényszerrel oppozíciót váltunk ki, autoritással növeljük az ellenállást. A többszörsen deprivált helyzet és a zsúfoltság növeli az agresszivitást, gyakoribbá válnak a börtönön belüli, egymás sérelmére elkövetett vagy a felügyelet ellen irányuló agresszív cselekmények.

A börtönben az élet három legfontosabb területe, a munka, a szabadidő és az alvás egy meghatározott helyen, nagyszámú társ közvetlen közelségében, azonos autoritás alatt és mindenkire egyformán érvényes formális szabályok szerint zajlik. A különböző napi tevékenységek szoros tervben, napirendben kapcsolódnak össze, a hivatalos célok **(büntetés)** megvalósítása érdekében.

A fiatalkorúak esetében a büntető szankciók csupán önmagukban, rehabilitáció nélkül nem alkalmasak arra, hogy relevánsan csökkentsek a visszaesés, bűnismétlés esélyét – kezelésre, rehabilitációs foglalkoztatásra van szükség.

Az utóbbi néhány évben (2003-2006.), a hazai büntetés-végrehajtás modernizációja során, az Európai Börtön szabályok ajánlásait figyelembe véve, klasszifikációs és rehabilitációs programok indultak a fiatalkorúak büntetés-végrehajtási intézeteiben.

A **klasszifikáció** során a kriminogén szükségletek, a „gyenge pontok” (mint biztonsági kockázat) feltérképezése mellett a befogadott fiatalkorú „elég jó” megismerése a legfontosabb, ez adja a büntetés-végrehajtási intézetek dinamikus biztonságát. (A megismerés területei közé tartoznak például az értelmi képességek, megértés, együttműködési készség, a szökési készenlét, az öngyilkossági készlet, a támadás, harag, bosszúreakció.)

A fogvatartottakkal való humánus, szigorú, következetes bánásmód biztosítja a dinamikus biztonságot, és a komplex (differenciált) kezelés teszi lehetővé a változást!

A **rehabilitáció és a neo-treatment** fő elemei: az oktatás, nevelés, képzés, munkavégzés, illetve a felelősség kialakítása. Olyan alternatív kognitív-logikai és magatartási programok felkínálása szükséges, amelyek illeszkednek a fogvatartottak szükségleteihez, életkori sajátosságaihoz, meglévő készségeihez és tanulási stílusához (pl. kognitív-magatartási tréningek, kreatív személyiségfejlesztés).

A börtönök feloldásra váró belső ellentmondásai:

Büntetés	versus	nevelés-kezelés
Kényszer, autoritás	versus	önkéntes együttműködés, felelősség
Zártság, a társadalom védelme	versus	nyitottság + reszocializáció

Ha a börtönök nevelő személyzete nem tud a megfelelő időben (a befogadás első hetében) kellő raportot (együttműködő kapcsolatot, párbeszédet) kialakítani a rá bízott fiatallal (imprinting), akkor a börtön-nevelés átadja a helyet a börtön szocializációnak, azaz a börtönlakók belső szabályai válnak követendővé és meghatározóvá. Különösen fontos ezt tudnunk az első büntényt elkövető fiatalok esetében, a bűnismétlés megelőzése (prevenció) érdekében.

A **börtön szocializáció** – Osgood szerint – szembeszegülés az intézmény szabályaival és céljaival, a hatóságok tájékoztatásának a tilalma, a szabályok sorozatos megsértése, a fizikai erőszak a többi elítélttel szembeni befolyásolás alapvető eszköze, s ebben a „negatív kultúrában” nincs helye a társak megsegítésének.

Az antiszociális fiatalok közös jellemzője a 3D = Distortion, Deficiency, Delay

Distortion = kognitív torzulás

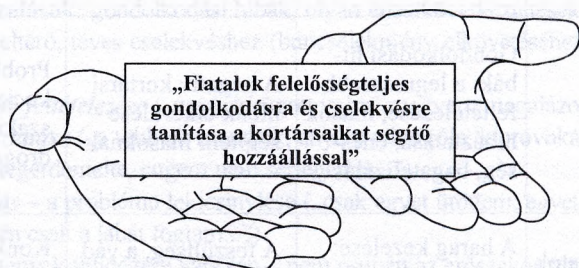
én-központúság, mások hibáztatása, a legrosszabb feltételezése, bagatellizálás

Deficiency = a társas készségek hiánya
frusztráció, a tolerancia, a késleltetés, a kudarc-tűrés és az empátia hiánya,
nagyozás, ellenség-projekciók, negatív probléma-orientáció

Delay = erkölcsi lemaradás

a szabályok semmibevétele, a büntudat, lelkiismeret hiánya, „kettős erkölcs” (nem szabad, másoknak viszont tilos)

Az antiszociális fiatalok kezelése – Az EQUIP

Az **EQUIP** (Gibbs, Potter, Goldstein 1995.) 40 órás, a holland fiatalok börtöneiben használt strukturált, kognitív viselkedésterápiás tréning, amelyben az **equipment** felvértezést, tanítást, fejlesztést jelent. Az „equip” kezelés tehát felvértezés a hiányzó szociális, kognitív és erkölcsi kompetenciákkal olyan foglalkozásokon, melyek ötvözik a társakat segítő csoportos módszereket, a kognitív fejlődési elméleteket és a szociális készségek dramatikus fejlesztését, s kiemelik az egyéni felelősségvállalást. A program tiszteli a fiatalokat, és a pozitívumokra motivál.

Módszertan: struktúra, dinamika

A 8-12 fős csoportok alakítása során fő szempont az együttműködés önkéntessége, a kezelési szükségletek minden más szempontot (iskolai végzettség, előzetes státusz, biztonsági kockázat, biztonsági csoport, elhelyezési körlet, végrehajtási fokozat, agresszivitás/alárendelődés) felülírnak. A csoporttagok önkéntes jelentkezése a felelősségvállalás alapja.

A kellő tájékoztatást követően egyéni „szerződés-kötés” (kontraktus) jön létre a csoportvezető (mint a büntetés-végrehajtás képviselője) és a fogvatartott között. Jelenleg ez egy szóbeli megállapodás, a tréningtől való elmaradás nem jár kártérítési kötelezettséggel vagy kiétkelés-csökkentéssel. *Tapasztalataink szerint nem odázható tovább a fogvatartotti programok vég-nélküli finanszírozásában az egyéni felelősségvállalás jog-szerű beépítése, azaz a tanfolyamok (pl. ECDL, targoncavezetés, digitális szakképzés, nyelvvizsgára felkészítés) megkezdése előtt szerződés-kötés az intézet és a jelentkező között – ismerve a képzés szolgáltatási díját – az esetleges (a jelentkező önhibájából eredő) megszakítás esetére.*

Az EQUIP tréning felépítése

Kölcsönös segítő foglalkozások (10 alkalom)	Az agresszivitás és harag csökkentése (10 alkalom)	Építő társas kölcsönhatások (10 alkalom)	Az erkölcsi ítélet erősítése (10 alkalom)
Életútbemutató és énközlések	Az énvédő kognitív torzulások azonosítása	A panasz konstruktív kifejezése	Társas döntések (kompromisszum-készség)
Probléma-azonosítás: drog, lopás, agresszió, nagyozolás stb.	Gondolkodási hibák: a legrosszabb feltételezése, mások hibáztatása, éneség, bagatelizálás	A negatív kortársi hibák elkerülése – segíteni másoknak	Problémahelyzet: kockázat, barátság, szakítás, hűség, drogok
Empátiagyakorlatok Társas készségek	A harag kezelése: megfordítás, tudatos helyzetértékelés	A feszültség, a vád és a kudarc elviselése	Konkrét problémahelyzet (pl. öngyilkosság)

0. fázis

Csoportra, csoporttréningre, „egymásra” szocializálás (az első 2 alkalom)

Csoportalakulás, ismerkedés, bemutatkozás, motiváltság. A csoporttagok megismerkednek az általános és specifikus csoportszabályokkal (pl. nem vágunk egymás szavába, figyelünk egymásra, tiszteletben tartjuk a másik érzéseit, okosan kritizálunk, tapintatosan kérdezzünk, a csoport-titkot megtartjuk, nem képzünk balekot).

1. blokk

Kölcsönös segítő foglalkozások (10 alkalom)

Életút-bemutató és énközlések (minden tag elmeséli élettörténetét, családi helyzetét, gyermekkorát, iskoláit, traumáit, kötődéseit, a bűncselekmény konkrétumait és a szubjektív helyzet-értékelését). A társak nem minősítenek, csak figyelnek, és kérdéseket tesznek föl, ezzel segítik az én-feltárást. A sorrendet a fiatalok egymás közt döntenek el, de előbb-utóbb mindenki sorra kerül. A résztvevők kölcsönösséget és empátiát tanulnak.

Probléma-azonosítás: drog, lopás, agresszivitás, nagyozolás, a felelősség hátrítása, ön-maga semmibevétele (felelőtlenség), mások semmibevétele, a fiatal könnyen rossz útra vihető, illetve másokat visz rossz útra, hazudozás, őszintétlenség.

Amikor itt az első szakaszban megismerik, illetve felismerik a fiatalok a saját problémáikat, szükségessé válik a problémák rangsorolása: melyik a legkellemetlenebb, mi(k)ben kellene először változást elérni? *Társas készségek tanulásaival* válnak képessé problémáik kezelésére, megoldására. Az is konstruktív eredmény, ha megtanulja a fiatal, hogy problémájával kihez fordulhat. Fontos, hogy lássa saját magát és az egyéni felelősségét a történetekben.

2. blokk

Az agresszivitás és harag csökkentése (10 alkalom)

A legtöbb (antiszociális) fiatal könnyen dühbe gurul, és egyetlen lehetőségként erőszakkal oldja meg konfliktusait. A verekedés, kényszerítés, garázdaság, rablás, életellenes tettek, a szemérem elleni erőszak mögött az interjúk során számtalan logikai bukfunc és gondolkodási hiba azonosítható. Fontos az **évnédő kognitív torzulások** azonosítása.

Az **évnédő** mechanizmusokat azért használjuk, hogy az önbecsülésünket fenntartsuk (pl. „Én jó voltam, a másik kötött belém”, „Én csak álltam, ő kezdett anyázni” „Ő ütött meg, én csak védekeztem”).

Kognitív torzulások: gondolkodási hibák, olyan énes következtetések, melyek a társadalmi normáktól eltérő, téves cselekvéshez (bűncselekmény elkövetéséhez) vezetnek. Ilyenek:

- a **legrosszabb feltételezése** („úgyis kirúgott volna, megvert, megalázott volna...”)
- **mások hibáztatása** („a többiek mondták, anyám tehet róla, kiprovokálta...”)
- **énesség** („megérdemelte, engem nem sértegethet...”)
- **bagatellizálás** – a probléma lekicsinylése („csak egyet ütöttem, egyet rúgtam, csak fenyegtettem, én csak a lábát fogtam...”)

A bűncselekmények felidézése kapcsán – nem csupán az erőszakos tettek esetében – jól azonosíthatók a gondolkodási hibák. A kortársak visszatükröző véleményében, a hasonló helyzetek azonosságainak kiemelésével olyan törvényszerűségeit ismerjük föl az adott szituációnak, melyet akkor és ott nem vett (énessége miatt nem is vehetett) észre, és amelyet „**itt és most**” talán másképp oldana meg. Ezért minél több mintha-szituációt dolgozunk föl. A csoport dinamikáját segíti, ha a fiatalok a saját eseteiket, élményeiket „hozzák be” feldolgozni a csoportba.

A blokk fontos része a **harag kezelése**. A harag érzelem, az agresszió reakció (inadaptált) viselkedés. A harag felismerése és tudatosulása megelőzheti-megállíthatja a romboló (destruktív) viselkedést. Ezért legfontosabb feladat a tudatosítás. „Nem az a baj, hogy dühös vagy (mindannyian voltunk már dühösek), a gond azzal van, ha agresszív vagy, azaz a dühödöt nem tudod kontrollálni. Ki irányít téged? Egy bohóc vagy, akit az indulatai madzagon rángatnak?”

Megfordítás, tudatos helyzet-értékelés: *Az az igazán erős, aki saját indulatait képes megfékezni!* És ez megtanulható! Lássuk csak: Elképzelünk egy nagyon kellemetlen szituációt, ahol bántanak, megaláznak minket, ahol dühöt élünk át, és végül agresszív megoldást választunk. Nézzük végig, mi történik bennünk!

- A szituáció értelmezése (ki, mit, hogyan, vajon miért, mi lesz, ha...)
- A harag felismerése (dobog a szív, lüktet a halánték, forró a fej, ökölben a kéz...)
- A testi tünetek detektálása, azonosítása (Ha ezeket érzem, akkor most dühös vagyok)
- A szervezet aktiválódása (helyzetmegoldásra készül: menekül vagy megküzd, támad)
- Gondolj (most!) a következményekre!(az elővetítés képessége: Mi lehet ebből? Megéri-e?)
- Tereld el a gondolataidat! (mama vár otthon, megy egy jó film a moziban, süt a nap, strand, olvasom a kedvenc regényemet, leugrom edzeni...)

- Haragszillapítók, relax (megnyugszom, ellazulok, okos leszek, tízig számolok, dúdlok...)
- Pozitív problémafókusz (Mi van most? Mi történt? Hogyan jöhetnek ki ebből jobban? Mit nyerhetnek? Mire használhatom? Mi a jó ebben az egészben? Segíthetek?)
- Konfliktus-megoldás (Kompromisszum, megfordítás, alternatívát ajánlok...)
- Feszültség-levezetés (káromkodás, sport, zene, tánc)-nem preferált az alkohol, drog...

Fiatalkorúak esetében különösen fontos az alternatív (szocializált, szublimált) feszültség-levezetési módok megtalálása a börtönök falain belül, így a sport, a napi aktivitás, edzés, versengés, erőpróba, munkáltatás. Optimális lenne, ha a fiatalkorúak büntetés-végrehajtási intézetei olyan – a médiát is érdeklő – sportversenyeket és szellemi vetélkedőket szerveznének, melyek adekvát (zárkán kívüli) versengési lehetőséget biztosítanak a fiataloknak. Az erőszak helyett.

3. blokk

Az építő társas kölcsönhatások tanítása (10 alkalom)

Szituációs játékok helyzet-elemzésével, saját élmények átélésével annak a felismertetése, hogy a világ élhető, alakítható, az emberi viszonylatok átláthatók és manipulálás nélkül is építhetők bizalmas, jó társas kapcsolatok.

- A panasz konstruktív kifejezése („Hogyan mondjam el?” Én-közlések kulturáltan)
- A negatív kortársi nyomás elkerülése („Nem megyek balhézni, inkább sakkozunk?”)
- Segíteni másoknak (ez a legnehezebb, de ha sikerül megízlelteni a segítség örömét, közelebb kerülünk a társadalmilag elvárt értékekhez)
- A feszültség, a vád és a kudarc elviselése (Nem könnyű, de elegáns, ha nem látják a dühöt)

4. blokk

Az erkölcsi ítéletek erősítése (10 alkalom)

Konkrét problémahelyzetekben, társas döntések mentén a kompromisszum-készség fejlesztése, érvelés–ellenérvelés, döntés-előkészítés, demokratikus szavazás, döntés.

Az erkölcsi problémák elvontak, konkrét helyzetekben lehet megtanulni ítéletet alkotni, és a társak érdekeit is mérlegelve dönteni. Ez nagyon nehéz az antiszociális fiataloknak, és kellő motiválás is szükséges a csoportvezető vagy tréner részéről. Fontos, hogy közeli, jó példákat találjunk: pl. A barátod öngyilkosságra készül, szólnál-e a felügyeletnek? (Mérlegelj!)

További témák: barátság, csalódás, szakítás, hűség–megcsalás, drogok, szexualitás, erőszak

Összegezve: az EQUIP haragszökkentő, gondolkodási hibákat azonosító és korrigáló, az erkölcsi ítéleteket fejlesztő kognitív (viselkedésterápiás) tréning, mely hatékonyan csökkenti az antiszociális fiatalok agresszivitását, impulzivitását, előkészíti a szabadulást követő „élg jó” beilleszkedést.

A szirmabesenyői Fiatalkorúak Regionális Büntetés-végrehajtási Intézetében 2003 és 2006 között 115 fiatal vett részt pályázati forrásokból EQUIP tréningen, és további csoportokat is szervezünk.

Tapasztalataink szerint a sport és a kreatív személyiségfejlesztés (agyagozás, virágkötés, kertészkedés, üvegfestés, bőrdíszmű- és fonottáru-készítés, zenélés) kiegészíti a tréning anya-

gát, és együtt fejt ki a bűnismétlést megelőző, rehabilitáló hatását a konstruktív életvezetés irányába.

Konstruktív életvezetés – megelőzés

A cél az lenne, hogy minden fiatalat felkészítsünk a hatékony, konstruktív életvezetésre. Vajon mit jelent ez a fiatalkorúak börtöneiben?

- Munkára nevelés (sajnos elenyésző a foglalkoztatott fiataljaink száma, több munkalehetőséget szeretnénk biztosítani számunkra)
- Közös és egyéni felelősség (kidolgozásra vár az egyéni felelősségvállalás és szerződés-kötés jogi háttere)
- Alkotás, kreativitás, sport (lehetőségeinkhez képest ezt minőségileg is biztosítani tudjuk)
- Egészségmegőrző viselkedés (a prevenció programokon túl szélesebb ismeretterjesztés szükséges)
- Az empátia, a megértés erősítése (EQUIP vagy hasonló tréningek, kiscsoportok, konkrét helyzetek)
- Tolerancia, segítőkészség (EQUIP)
- Társas támasz nyújtása (EQUIP)
- A düh és kudarc elviselése (EQUIP)
- Az indulatok kezelése (EQUIP)
- A panasz konstruktív kifejezése, a coping (megküzdési képesség) erősítése (EQUIP)
- Az igazságos világba vetett hit és a bizalom átélése (Ezt a legnehezebb helyreállítani, biztosítani, ha a családi nevelésben alapvetően megrendült a fiatal bizalma. Elég, ha korrektek vagyunk!)
- Pozitív probléma-fókusz (példamutatás szükséges)

A megelőzés lehetőségei

A fiatalkorúak intézeteiben elszaporodó és mind súlyosabbá váló agresszivitás csökkentése, illetve az ismételt előfordulás megelőzése érdekében érdemes megfontolni az alábbi lehetőségeket:

- a kis-kriminálisok/ fiatal bűnözők differenciálása (központi diagnosztizálása, egyéni kezelése)
- az agresszív viselkedés határozott, indulatmentes büntetése (legyen ő dühös, ne én)
- a következmények tanítása, az egyéni felelősség növelése
- az érzelmi és az erkölcsi nevelés újragondolása (Piaget, Kármán)
- a magatartási- és tanulási zavarok támogató korrekciója (sokan kerülnek az e problémákkal küzdő fiatalok közül börtönbe)
- munkára nevelés, a társadalmilag értékes emberré válás felé irányulóan
- kreativitásra építő személyiségformálás (az anyag szeretete, sikerélmények nyújtása, az önmegvalósítás lehetősége, a szorongás oldása)

- a média és a számítógépes játékok megszürése az agressziótól
- a fiatalok dohány-, alkohol-, és drogfogyasztásának visszafogása
- problémamegoldó-, konfliktus-kezelő-, és agresszió-csökkentő tréningek
- a pozitív probléma-orientációs készségek és a coping tanítása, valamint optimista jövő-perspektíva kialakítása szükséges, az egyéni érvényesülés és életprogram kiszámíthatósága érdekében
- közösségformáló ifjúsági tevékenységek szervezése (versengés, versenyztetés, erőpróba)

Utószó

Ma Magyarországon közel félezer fiatalkorú fogvatartott tölti börtönbüntetését vagy várja előzetes letartóztatásban ítéletét. *Többségük életében az agresszivitás kulcsélmény, amely deliktumhoz és áldozattá váláshoz egyaránt vezetett. Egyikük sem született agresszív bűnözőnek.*

A megelőzés hatékonyabb. Tegyük lépéseket a konstruktív életvezetés felé!

Felhasznált irodalom

Bagdy Emőke: Családi szocializáció és személyiségzavarok. Tankönyvkiadó, Budapest, 1986.

Beck, A. T.: A gyűlölet fogságában. A harag, az ellenségesség és az erőszak alapjai gondolkodásunkban. Háttér Kiadó, Budapest, 2000.

Boros János—Csetneky László: Börtönpszichológia. 2., átdolg. kiad. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2002.

Erikson, E.: A fiatal Luther és más írások. Gondolat, Budapest, 1991.

Gibbs, J. C.—Potter, G. B.—Goldstein, A. P.: The Equip Program. 1995.

Goldstein, A. P.—Gibbs, J. C.—Glick, B.: Aggression replacement training. Champaign, 1998.

György Júlia: A nehezen nevelhető gyermek. Medicina Kiadó, Budapest, 1978.

Horn, M.—Shively, R.—Gibbs, J. C.: Equipped for Life. [EQUIP játékok, gyakorlatok.] 1995.

Kerezi Klára: A védtelen gyermek. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1995.

Orell Ferenc János: A fiatalkorúak agresszivitásáról komplexen – ügyészi szemmel.

Internet: invitel.hu/paskomliget/45/

Vavró István: A gyermek- és fiatalkori bűnözés. In: Kriminológiai Közlemények 60. (Szerk. Sárík Eszter.) Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2002.

Vikár György: Az ifjúkor válságai. Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1980.